

**Ombwdsmon
Ombudsman**
Cymru • Wales

Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau - Adroddiad 2023/24

Rhagfyr 2024

Gallwn ddarparu crynodeb o'r ddogfen hon mewn fformatau
hygyrch, gan gynnwys print bras.
I wneud cais, cysylltwch â ni:

Ombwdsom Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203

E-bost: cyfathrebu@ombwdsmon.cymru

**Ombwdsmon
Ombudsman**
Cymru • Wales

Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau - Adroddiad 2023/24

Cynnwys

- 5 Rhagair
- 6 Cefndir Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau
- 7 Amdanom ni
- 8 Ein hadeilad
- 9 Adroddiad gweithredu
- 15 Newid hinsawdd a risg newid hinsawdd
- 16 Adrodd a chynllunio

Rhagair

Mae gwarchod yr amgylchedd yn parhau i fod yn flaenoriaeth i ni. Lle y bo'n bosibl, rydym yn gweithio tuag at leihau effaith y swyddfa ar yr amgylchedd ac yn ceisio gweithredu mewn ffordd gynaliadwy a chyfrifol.

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno gwybodaeth ar ein perfformiad a gweithredoedd yn ystod 2023/24 o dan y ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau, yn unol â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Mae hefyd yn amlinellu ein cynnydd yn y 'meysydd lle mae angen gwella' a nodwyd gennym yn 2022/23:

- adolygu'r offer sydd ar gael i werthuso'n gynhwysfawr ein hôl troed carbon ac ymgymryd ag unrhyw hyfforddiant sydd ei angen i'w defnyddio;
- ystyried effaith cynnaladwyedd lleihau/addasu ein gofod swyddfa; a
- annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd

Rydym yn parhau i weithredu model hybrid o weithio, gyda llawer o'n staff yn parhau i weithio o gartref ac yn mynychu'r swyddfa yn dibynnu ar yr angen. Caiff hyn ei adlewyrchu yn ein perfformiad cynaliadwyedd eleni.

Fel y llynedd, ffactor pwysig sydd wedi llywio ein gwaith yn ystod 2023/24 fu'r cynnydd parhaus yn ein gwaith achos. Rhoddodd y cynnydd hwnnw ein staff o dan bwysau sylweddol ac mae wedi effeithio ar ein gallu i ymgymryd â rhywfaint o waith nad yw'n ymwneud yn uniongyrchol â'n busnes craidd.

Michelle Morris

**Ombwdsmon Gwasanaethau
Cyhoeddus Cymru**

Rhagfyr 2024

Cefndir Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau

Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ddyletswydd fanylach ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau (dyletswydd adran 6) ar gyfer awdurdodau cyhoeddus wrth iddynt arfer eu swyddogaethau mewn perthynas â Chymru.

Mae dyletswydd adran 6 yn gofyn i awdurdodau cyhoeddus 'geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth cyn belled ag sy'n gyson ag arfer eu swyddogaethau yn gywir, ac wrth wneud hynny, hyrwyddo chydnerthedd yr ecosystemau'.

Er mwyn cydymffurfio â'r ddyletswydd, dylai awdurdodau cyhoeddus ymwreiddio'r ystyriaeth o fioamrywiaeth ac ecosystemau i mewn i'w meddwl cynnar a'u cynlluniau busnes, gan gynnwys unrhyw bolisiau, cynlluniau, rhaglenni a phrosiectau, yn ogystal ag i'w gweithgareddau o ddydd i ddydd.

Caiff OGCC ei gynnwys o fewn y diffiniad o awdurdod cyhoeddus o dan delerau'r Ddeddf ac felly mae'n ofynnol i ni gyhoeddi adroddiad ynglŷn â sut y gwnaethom gydymffurfio â dyletswydd adran 6.

Er nad yw OGCC yn destun i ddyletswyddau llawn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, rydym yn cefnogi gweledigaeth y Ddeddf yn llawn er mwyn creu Cymru fwy cynaliadwy.

Amdanom ni

Mae gennym dair rôl yn bennaf.

Rydym yn ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus.

Rydym yn ystyried cwynion am gynghorwyr sy'n torri'r Cod Ymddygiad.

Rydym yn ysgogi gwelliant systematig mewn gwasanaethau cyhoeddus a safonau ymddygiad mewn llywodraeth leol yng Nghymru.

Rydym yn annibynnol o holl gyrff y llywodraeth ac mae ein gwasanaeth yn ddi-dâl.

Ein hadeilad

Rydym yn parhau i feddiannu un swyddfa ym Mhencoed, ger Pen-y-bont ar Ogwr. Yn wreiddiol, cymerasom y brydles ar gyfer llawr gwaelod yr adeilad yn 2005, a ymestynnodd i feddiannu rhannau o'r llawr cyntaf a'r ail lawr, er mwyn darparu lle i dros 70 o staff ac ymwelwyr mewn swyddfa sydd yn bennaf yn un cynllun agored.

Adeilad	Adeiladwyd	Nifer o Loriau	Cyfanswm Arwynebedd Llawr y gellir ei ddefnyddio (tr2)	Math o Wres
1 Ffordd yr Hen Gae	2004	3	16,460	Unedau Trin Aer

Trydan yw'r unig gyflenwad ynni sy'n cael ei ddefnyddio ac mae hwn yn darparu golau a darparu gwres/oerni yn ogystal â phweru cyfarpar arferol y swyddfa.

Rydym wedi gweithio i leihau gofod y swyddfa a ddefnyddiwn, yn unol â'n model newydd o weithio hybrid ac ystwyth. Fodd bynnag, ar gyfer y cyfnod adrodd (blwyddyn ariannol 2023/24), arhosodd yr arwynebedd llawr llawn yn ein rheolaeth ariannol a gweithredol ac felly mae wedi'i gynnwys yn y tabl uchod. Cytunwyd ar les newydd, ar gyfer arwynebedd llawr llai, ym mis Ebrill 2024 a bydd hyn yn cael ei adlewyrchu yn yr adroddiad ar flwyddyn ariannol 2024/25.

Adroddiad gweithredu

1.1. Ymgysylltu a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn ymwreiddio bioamrywiaeth drwy wneud penderfyniadau ar bob lefel

Mae sylw i gynaliadwyedd wedi'i integreiddio i'n polisiau allweddol a'n cynlluniau strategol allweddol OGCC. Er enghraifft:

- Ar ddechrau mis Ebrill 2023, gwnaethom lansio ein Cynllun Strategol 2023-2026 newydd. O dan ein Nod Strategol 4 newydd, 'Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol', rydym wedi ymrwymo i 'Chwarae ein rhan i amddiffyn yr amgylchedd, drwy leihau ein hól-troed carbon ymhellach.'
- Yn ystod cyfnod y Cynllun, rydym wedi nodi Targedau Perfformiad Allweddol mewn perthynas â lleihau ein hallyriadau nwyon tŷ gwydr, a chamau i leihau ein gwastraff a'n trydan.
- Yn ein Cynllun Busnes 2023/24, rydym yn ymrwymo i
 - Gynnal defnydd ynni a gwastraff er gwaethaf mwy o bresenoldeb yn y swyddfa (wedi'i gyflawni pan nad yw ein gwastraff a'n hynni yn cynyddu o gymharu â'r cyfnod blaenorol)
 - Gwella sut rydym yn mesur ein hól-troed carbon, a sefydlu ffigyrau i greu llinell sylfaen ystyrlon ar gyfer Blynnyddoedd 2 a 3 (wedi'i gyflawni pan fydd y broses fesur ar waith)
- Mae ein Polisi Caffael yn dweud 'y dylai'r holl gaffael ystyried materion cynaliadwyedd'.

Yn 2022/23, gwnaethom ymrwymo i adolygu'r offer sydd ar gael i werthuso'n gynhwysfawr ein hól troed carbon ac ymgymryd ag unrhyw hyfforddiant sydd ei angen i'w defnyddio.

Gwneir cynnydd parhaus â hyn. Rydym yn defnyddio ffactorau trosi Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth y DU i'n helpu i adrodd ar allyriadau. Caiff rhan o'n hallyriadau ei gynhyrchu gan staff sy'n gweithio o gartref ac sy'n cymudo i'r swyddfa ac oddi yno. Gallwn yn awr gofnodi yn gywir o ble mae staff yn gweithio (cartref/swyddfa) a pha mor aml y maent yn teithio i'r swyddfa ac oddi yno. Rydym wedi adolygu DPA ein hól troed carbon, ac o 2024/25 byddwn hefyd yn adrodd ar faint o nwyon tŷ gwydr a gynhyrchwn fesul CALI.

Rydym yn parhau i annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd

Rydym wedi cynyddu nifer y bobl sydd â defnydd o'r gwefrydd Cerbyd Trydan (EV) sydd ar gael yn y swyddfa. Bydd bod â'r cyfleuster hwn wedi cyfrannu at benderfyniadau staff i brynu car EV yn lle car tanwydd safonol.

Ym mis Mawrth 2024, gosodwyd system aerdymheru newydd yn hanner y swyddfa ar y llawr gwaelod. Bydd yr unedau newydd hyn yn fwy ynni-efeithlon ac yn fwy ecogyfeillgar a dylid adlewyrchu hyn yn y ffigurau allyriadau ar gyfer y blynnyddoedd i ddod. Y gobaith yw y bydd yr unedau sy'n weddill yn cael eu huwchraddio yn ystod 2024/25.

Mae'r planhigion y swyddfa yn parhau i ffynnu, rydym bellach yn gallu cynnig toriadau i staff i fynd adref gyda nhw i'w tyfu gartref. Nid yn unig yw hyn yn dda i'r amgylchedd ond mae hefyd yn wych i les staff.

1.2. Ymdrin â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd

Mae ein hadeilad swyddfa yn cael ei brydlesu, sy'n cyfyngu ar ein gallu i wneud newidiadau i effeithlonrwydd ynni'r adeilad. Oherwydd hynny, mae ein gwaith i wella cynaliadwyedd a lleihau unrhyw effaith niweidiol ar yr amgylchedd wedi canolbwyntio ar leihau gwastraff, y defnydd o ynni ac allyriadau.

Eleni rydym wedi gweld gostyngiad sylweddol o 68% yn y gwastraff a gynhyrchir. Gwnaethom ailgylchu 72% o'n gwastraff a chafodd yr holl wastraff arall na ellir ei ailgylchu ei osgoi i safleoedd tirlenwi. Rydym yn parhau i symud tuag at fwy o ddefnydd o ddeunyddiau digidol, er mwyn lleihau ein dibyniaeth ar bapur.

Gwastraff a gynhyrchir ar y safle

Y llynedd gwelsom gynnydd yn y gwastraff a gynhyrchir, roedd hyn o ganlyniad i leihad gofod ein swyddfa o fis Ionawr 2023 ac wrth i staff glirio eu desgiau a'u cypyrddau a lleihau ffeilio.

Math o Wastraff	2022/23	2023/24
Gwastraff Cyfrinachol (ailgylchwyd) (cg)	16,320	3,285
Ailgylchu Cymysg (cg)	572	739
Gwastraff Cyffredinol (cg)	804	1,565
Cyfanswm y gwastraff	17,696	5,589
Allyriadau a gynhyrchir (Cg CO2e)	376.59	118.94

*ffactorau trosi o ffactorau trosi Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd gan gwmnïoedd (0.021281 fesul uned)

Trydan

O'i gymharu â'r llynedd, gwnaethom leihau ein defnydd o ynni o 23% er bod presenoldeb yn y swyddfa wedi aros yn debyg i'r flwyddyn flaenorol.

Defnydd Trydan (cWh)	2022/23	2023/24
Defnydd (cWh)	74,102	57,405.00
Allyriadau a gynhyrchir (Cg CO ₂ e)	15,334.62	11,887.10

*ffactorau trosi o ffactorau trosi Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd gan gwmnïoedd (0.207074 fesul uned)

Staff yn gweithio o gartref

Gweithio o gartref yw'r lleoliad a ffafrir o hyd gan staff, er bod staff wedi gweithio o'r swyddfa yn fwy nag yn y blynyddoedd diwethaf. Rydym wedi prynu gliniaduron ychwanegol i'n staff i'w galluogi i weithio'n fwy hyblyg. Mae'r ffigurau isod yn seiliedig ar yr amser cyfartalog yn gweithio o gartref/ cymudo i'r swyddfa.

Gollyngiadau	2022/23	2023/24
Gweithio o gartref	29,452	33,728
Cymudo i'r swyddfa	13,191	15,615
Cyfanswm yr allyriadau staff	42,643	49,343

*ffactorau trosi o ffactorau trosi Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth y DU ar gyfer adrodd gan gwmnïoedd (0.207074 fesul uned)

Yn 2022/23, gwnaethom ymrwymo i ystyried effaith cynladwyedd lleihau/addasu ein gofod swyddfa.

Ar y cyfan:

- rydym wedi gweld gostyngiad o tua 31% yn y defnydd o drydan yn y swyddfa.
- rydym yn parhau i ofalu am blanhigion ein swyddfa ac rydym bellach yn rhannu toriadau gyda staff ac yn parhau i helpu i amsugno CO2 yn y swyddfa.
- rydym wedi gweld gostyngiad mewn gwastraff ac rydym yn disgwyl i'n hailgylchu gynyddu yn y dyfodol oherwydd y rheoliadau ailgylchu Gweithle newydd sy'n cael eu cyflwyno yng Nghymru ym mis Ebrill 2024.

1.3. Sefydlu fframwaith o lywodraethiant a chefnogaeth ar gyfer cyflawni

Mae gan y Prif Swyddog Gweithredu a Chyfarwyddwr Gwelliant a Phennaeth y Gwasanaethau Corfforaethol gyfrifoldeb dros berfformiad OGCC ynglŷn â chynaliadwyedd. Mae Pennaeth y Gwasanaethau Corfforaethol yn ymgymryd ag adolygiadau mewnol o berfformiad cynaliadwyedd OGCC bob dwy flynedd. Mae canfyddiadau'r broses yn cael eu cyfathrebu i Dîm Rheoli OGCC, ac maent yn darparu gwybodaeth tuag at ein cynllunio strategol yn ogystal â'r adroddiad blynyddol cynaliadwyedd hwn.

2. Newid hinsawdd a risg newid hinsawdd

Mae ein heffaith ar newid hinsawdd wedi'i chyfyngu gan natur y busnes, ac mae ein gallu i reoli rhai agweddau wedi'i gyfyngu gan ein meddiannaeth o adeilad ar rent ac adeilad a rennir ar barc busnes a reolir. Wedi dweud hynny, mae'n bwysig ein bod yn deall ein heffaith a'n bod yn cymryd camau i leihau effaith andwyol i'r eithaf ac i reoli canlyniadau newid hinsawdd. Yn benodol gallwn:

- ystyried yr hyn rydym yn ei wneud a sut y gallwn gael effaith ar y newid hinsawdd, hyd yn oed lle gall ein heffaith fod yn fach
- lleihau a lliniaru gwastraff, ynni ac allyriadau
- rheoli risg sy'n gysylltiedig â newid hinsawdd.

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys ein hystyriaeth o'n heffaith ar newid hinsawdd, yn ogystal â bioamrywiaeth, ecosystemau a chynaliadwyedd.

Rydym yn cynnwys risg newid hinsawdd briodol yn ein cofrestr risg, i'w hystyried gan ein Tîm Rheoli a'n Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

3. Adrodd a chynllunio

Rydym yn parhau i fonitro ac adrodd ar berfformiad cynaliadwyedd yn flynyddol. Mewn cydymffurfiaeth â'r gofynion o dan adran 6, isadran (6) o Ddeddf yr Amgylchedd 2016, rydym yn nodi ar yr un pryd unrhyw feysydd ar gyfer gwella. Gan edrych ymlaen, bydd y rhain yn cynnwys:

- Cynnal defnydd o ynni a gwastraff er gwaethaf mwy o bresenoldeb yn y swyddfa
- Gwella sut rydym yn mesur ein hól troed carbon, i osod llinell sylfaen ystyrlon ar gyfer Blwyddyn 2 a 3 ein Cynllun Strategol
- Annog staff i ystyried ffyrdd y gallant leihau eu heffaith ar yr amgylchedd.

Ombwdson Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203
E-bost: holwch@ombwdsmon.cymru
Dilynwch ni ar X: [@OmbudsmanWales](https://twitter.com/OmbudsmanWales)